

รายงานผลการเสวนา

เรื่อง “ไทยจะเป็นมหาอำนาจทางการเกษตร (ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี) ได้อย่างไร”

วันพฤหัสบดีที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ณ ห้องรวงข้าว ชั้น ๒ อาคารวชิรานุสรณ์ คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

รายชื่อผู้เข้าร่วมการเสวนา

ประธานในพิธี

- นายลักษณ์ วจนานวัช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วิทยากร

- ดร. อนันต์ ดาโลดม นายกสมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย
- นางสาวดาวัลย์ คำภา กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- นายพิบูลย์ เจริญอนุกุลกิจ นักวิชาการอิสระ
- ดร. ชรินทร์ ชลิศราพงศ์ กรรมการ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
- นายภูมิศักดิ์ ราศรี ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการเศรษฐกิจการเกษตร
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
- นายศักดิ์ชัย อุ่ณจิตติกุล รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นายสุกรรณ สันธิ์วรรณ เกษตรกรมืออาชีพ

ที่ปรึกษา กรรมการ และสมาชิกสมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย

๑. Mr. Robert Dixon
๒. คุณกนกรัตน์ สิทธิพจน์
๓. คุณกฤษกมล ทองเพ็ญ
๔. คุณเกษม จันทระประสงค์
๕. คุณกำธร เดชกุลธร
๖. คุณไกรสิทธิ์ โรจนเกษตรชัย
๗. ดร. จรรยา พุกกะเวส
๘. ดร. ประยูร พลพิพัฒน์พงศ์

๙. คุณหญิงประไพศรี พิทักษ์ไพรวรรณ
๑๐. คุณปิยนุช นาคะ
๑๑. นายกองเอก เปล่งศักดิ์ ประกาศเกสา
๑๒. คุณพรรณนีย์ วิชชาชู
๑๓. คุณพวงผกา คมสัน
๑๔. คุณพยุง สุขถาวร
๑๕. คุณรัฐพล โพธิ์นิยม
๑๖. คุณวันเพ็ญ พิทักษ์กุล
๑๗. คุณวัลลภ ศิวบุญวงศ์
๑๘. รศ. วิจิตร วั่งใน
๑๙. คุณวิชาญ อาทากุล
๒๐. คุณวิไล อติชาติการ
๒๑. ดร. วีรวิทย์ กัตัญญกุล
๒๒. คุณสุดารัตน์ จันทร์คำ
๒๓. คุณสุนิสา บุญญะปฎิภาค
๒๔. ดร. สุรพงษ์ โกสิยะจินดา
๒๕. คุณสุพล ธนบุรีรักษ์
๒๖. รศ. ดร. อรดี สหวัชรินทร์
๒๗. คุณอรทัย เอื้อตระกูล
๒๘. คุณอุไร สุวรรณวงศ์

หน่วยราชการ

๑. คุณกรณิดา บุญพรม
๒. คุณเกษม สมัยแก้ว
๓. คุณเกษมศรี มานิมนต์
๔. คุณเกษมศักดิ์ ผลการ
๕. คุณจันทนา ไอสถระพันธ์
๖. คุณฉัตรชัย ศรีเฉลา
๗. คุณชาญชัย ทาบทอง
๘. คุณชูชาติ วัฒนวรรณ
๙. คุณฉัตรฐา พลเสน
๑๐. คุณทยารัตน์ แสนจุ่ม
๑๑. คุณเทวินทร์ นรินทร์
๑๒. ว่าที่ ร.ต. นรินทร์ เข้มพิมาย
๑๓. คุณนิสา มีแสง
๑๔. คุณนิศากร ลิ้นชาญพานิชยกิจ
๑๕. คุณประจักษ์ นาควิมล
๑๖. คุณประจักษ์ ประสงค์สุข
๑๗. คุณปิ่นนพร บุญราศรี
๑๘. คุณปิยวุฒิ วิหังษ์

๑๙. คุณปณฺณชฺช แดงจะนะ
๒๐. คุณพจนา เสมา
๒๑. คุณพรรณี ทองเกต
๒๒. คุณภาสัณฺต์ นุพาสัณฺต์
๒๓. คุณพิษณฺ คัล้ายเจตน์ดี
๒๔. คุณพีรพงศ์ ลายพัฒน์
๒๕. คุณพูลลาภ อุไรงาม
๒๖. คุณไพศาล ปัชชามาตร
๒๗. คุณมงคล จอมพันธ์
๒๘. คุณรังสรรค์ ทองแสน
๒๙. คุณรุจีพัชร บุญจริง
๓๐. คุณละออง ชื่นฉอด
๓๑. คุณวสันต์ พรหมศิริรัตน์
๓๒. คุณวาสิณี แสงกล้า
๓๓. คุณวารารณ อิมแสงจันทร์
๓๔. คุณวิรัช อ่ำสกุล
๓๕. คุณวุฒิ สุธารักษ์
๓๖. คุณศิราณี ยืนยาว
๓๗. คุณศุภนารถ เกตุเจริญ
๓๘. คุณศุภสิทธิ์ ศิลปะสิทธิ์
๓๙. คุณสมพร แสงกลิ่น
๔๐. คุณสมศักดิ์ วิชัยนันท์
๔๑. คุณสุคนธ์ ท่วมมา
๔๒. คุณสุรชาติ นิลตา
๔๓. คุณสุรเทพ กิจกล้า
๔๔. คุณสุริยันต์ บุญญากุล
๔๕. คุณเสียง ศักดิ์พิสิษฐ์
๔๖. คุณโสภิญญา เกิดสกุล
๔๗. คุณอภันตรี พฤษพงษ์
๔๘. คุณอชิวัฒน์ พงษ์อ้อ
๔๙. คุณอนูรี อธิคุณากร
๕๐. คุณอ้อมทิพย์ สุทธิพงศ์เกียรติ์
๕๑. คุณอัคนีวุธ กลับน่วม
๕๒. คุณอัมพรพรรณ อภีร์รักษากร

หน่วยงานภาคเอกชน

๑. คุณกนกพร อริยพูลพงษ์
๒. คุณเกษกาญจน์ กันตะโสพัทธ์
๓. คุณจิตรา ททรัพย์สมพร
๔. คุณจินตนา เสวตน้อย

๕. คุณชนิกา เอี่ยมสุภาษิต
๖. คุณชวลิต ตั้งอริยกุล
๗. คุณชุมพล ดีเรกวัฒนชัย
๘. คุณธนัญญา สิทธิภาณุวงศ์
๙. คุณธเนศ ปิงสุทธีวงศ์
๑๐. คุณเทพรส เนตรสุวรรณ
๑๑. คุณนภักดิ์ ศักดิ์โกศล
๑๒. คุณนราภรณ์ พรหมศรี
๑๓. คุณนิพนธ์ เอี่ยมสุภาษิต
๑๔. รศ ดร บัญญัติ เศรษฐฐิติ
๑๕. ดร. บุญญานาถ นาถวงษ์
๑๖. คุณประสิทธิ์พงศ์ สุจิรธรรม
๑๗. คุณปราโมทย์ ทิรไพรวงศ์
๑๘. คุณพิมพ์เดือน คุณนะสา
๑๙. คุณมนอัญญา เอี่ยมสำอาง
๒๐. ดร. เมธินี ศรีวัฒนกุล
๒๑. คุณยุพาภรณ์ ไพศาลสกุลชัย
๒๒. คุณเยาวลักษณ์ สมบูรณ์เลิศศิริ
๒๓. คุณลลิตา บันลือศิลป์
๒๔. ดร. วรชาติ ดุลยเสถียร
๒๕. คุณวรวิทย์ จำเริญเลิศ
๒๖. คุณศิริชัย จิงชาญศาสตร์
๒๗. คุณศุภเชษฐ์ บุญประสพ
๒๘. คุณสมใจ เต็มสินสวัสดิ์
๒๙. คุณสิทธิพร ไกรฤกษ์
๓๐. คุณสินชัย สวัสดิชัย
๓๑. คุณสุพิชญา เหลืองธนาวัฒน์
๓๒. คุณอชิตะ หล้าเป็นหมุด
๓๓. คุณอิศเรศ ศรีพัฒ
๓๔. คุณอุมภาพร จิตติชัย
๓๕. ศ. อำนาจ สุวรรณฤทธิ์
๓๖. คุณฤทัย วรอาภรณ์

สื่อมวลชน

๑. คุณไพโรจน์ ว่างตปนียะกุล
๒. คุณเสริมศิลป์ พงษ์พานิช
๓. คุณสิทธิณี ห่วงนาค

เกษตรกร

๑. คุณปัทยทิพย์ สันติลักษณ์พันธ์
๒. คุณมงคล สมประเสริฐ

๓. คุณรังสรรค์ เหมือนแจ่ม
๔. คุณวินัย ชีรทองดี
๕. คุณวิโรจน์ โพธิ์ทอง
๖. คุณศรีพล ลิมทอง
๗. คุณสนใจ แดงสุนทรชัย
๘. คุณสนิท สันติลักษณ์พันธ์
๙. คุณสุชัช สายกสิกร
๑๐. คุณสุดา ลิมทอง
๑๑. คุณสุนทร จันทนะโสทธิ์

เปิดการเสวนา เวลา ๐๙.๐๐ น.

๑. หลักการและเหตุผล

สมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย ในฐานะองค์กรเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ได้นำนโยบายหรือแนวทางดำเนินงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับพี่น้องเกษตรกรและวงการเกษตรมาวิเคราะห์และพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอแนะแนวทาง ทั้งส่วนที่สามารถให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานและแก้ไขในเรื่องที่อาจเป็นอุปสรรคและไม่เป็นธรรมต่อพี่น้องเกษตรกรและการเกษตรไทย

สมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย ได้พิจารณาร่างยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับที่ผ่านคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๑) ซึ่งจะมีผลผูกพันต่อการดำเนินนโยบายแห่งรัฐในอีก ๒๐ ปีข้างหน้าแล้วเห็นว่า ร่างยุทธศาสตร์นี้ไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรเป็นประเด็นเฉพาะ แต่กระจายอยู่ในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

สมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย จึงได้นำประเด็นและข้อคิดเห็นในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มาสู่เวทีเสวนา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ บางประเด็นแม้จะเป็นความเห็นต่างแต่ไม่ได้เป็นความขัดแย้ง หากแต่เป็นการตรวจสอบปรับปรุงเพื่อให้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านการเกษตรมีความสมบูรณ์ขึ้น และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะได้นำเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้บริหารประเทศได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติในการดำเนินงานต่อไป

ในการสัมมนาวิชาการในครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมเสวนาทั้งสิ้น ๑๔๔ คน ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกร นักวิชาการ และสื่อมวลชน

๒. พิธีเปิดการเสวนา โดย นายลักษณ์ วจนานวัช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวชื่นชมสมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย ที่ริเริ่มจัดการเสวนาในวันนี้ โดยเชิญผู้มีความรู้ด้านการเกษตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติอย่างแท้จริงมาร่วมแสดงความคิดเห็นด้านยุทธศาสตร์เกษตร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเกษตรของไทยและมีผลดีต่อเกษตรกรกว่า ๗ ล้านครอบครัว หรือ ๒๕ ล้านคน

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ชี้แจงว่า ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี จัดทำขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๖๒ กำหนดให้รัฐบาลเสนอนโยบายต่อรัฐสภาตามแนวนโยบายแห่งรัฐธรรมนูญและยุทธศาสตร์ชาติ ตามมาตรา ๖๕ ซึ่งเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๑ คณะรัฐมนตรีได้

ให้ความเห็นชอบต่อยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งเสนอโดยคณะกรรมการร่างยุทธศาสตร์ชาติ และเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑ ได้นำเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาและมีกำหนดให้ความเห็นชอบในวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑ จากนั้น คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติจะจัดทำแผนแม่บทเพื่อดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติทั้ง ๖ ด้าน เสนอต่อคณะรัฐมนตรี และประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป ซึ่งจะส่งผลผูกพันต่อรัฐบาลในอนาคตต่อการดำเนินงาน และจัดทำงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวไว้ในหลายโอกาสว่า ประเทศไทยจะต้องมียุทธศาสตร์ชาติเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนและพัฒนาต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ แต่ถ้าหากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปในระหว่างที่มีการพัฒนา (wind of change) ก็ต้องประเมินและปรับเปลี่ยนให้ยุทธศาสตร์ชาติเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ดังนั้น จึงควรมีการประเมินสภาพแวดล้อมและทบทวนยุทธศาสตร์ชาติให้เหมาะสมทุก ๆ ๕-๖ ปี

นอกเหนือจากความชัดเจนในยุทธศาสตร์ชาติแล้ว แผนแม่บทในการนำยุทธศาสตร์ชาติไปปฏิบัติก็ต้องมีความชัดเจนเช่นกัน เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน แม้ว่าในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติจะได้พิจารณาในวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑ นี้ มิได้มียุทธศาสตร์ด้านการเกษตรเป็นการเฉพาะ แต่เรื่องการเกษตรได้กระจายอยู่ในยุทธศาสตร์ชาติหลายด้าน เนื่องจากเกษตรเป็นพื้นฐานของหลาย ๆ เรื่อง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน และศึกษาความท้าทายด้านการเกษตรทั้งในเรื่องปัญหาความเหลื่อมล้ำ การแข่งขัน ปัญหาสังคมผู้สูงอายุของภาคเกษตรที่เริ่มก่อนภาคอื่น ๆ ปัญหาการผันผวนของสภาพแวดล้อมในธรรมชาติอันเกิดจากภาวะโลกร้อน แล้วได้จัดทำยุทธศาสตร์ด้านการเกษตร ๒๐ ปีขึ้น ซึ่งได้นำเอกสารฉบับนี้มามอบให้ที่ประชุมเพื่อนำไปพิจารณาต่อไป โดยในแผนยุทธศาสตร์ด้านการเกษตร ๒๐ ปีนั้น ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ย่อย ๕ ด้าน ดังนี้

- ๑) สร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและภาคการเกษตร โดยมีแผนพัฒนาเกษตรกร Smart Farmer, Smart Group, Smart Enterprise มีเป้าหมายให้เกษตรกรมีรายได้ ๓๙๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี
- ๒) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับสินค้าเกษตร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ยกระดับสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานสากล เช่น การผลิตแบบ GAP เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร
- ๓) เพิ่มความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรโดยเกษตรกรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ
- ๔) บริหารจัดการทรัพยากรเกษตรและสิ่งแวดล้อมเพื่อความสมดุลและยั่งยืน โดยฟื้นฟูพื้นที่เกษตรเสื่อมโทรม ดูแลเกษตรกรให้มีระบบชลประทานในที่ดินให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด ไม่บุกรุกป่าสงวน
- ๕) พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เครือข่ายขับเคลื่อนด้านการเกษตร ให้ทันสมัยและดำเนินการลดต้นทุนด้านการเกษตร

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ให้ความเห็นว่า ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นี้ ครอบคลุมการแก้ไขปัญหาการพัฒนาด้านการเกษตรครบทุกด้าน แต่อาจต้องทบทวนเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

การเสวนาในวันนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศไทย เนื่องจากจะได้รับข้อมูลข้อคิดเห็นที่สำคัญ และเป็นประโยชน์เสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคการเกษตรที่จะนำไปจัดทำแผนแม่บทในการดำเนินงานด้านการเกษตร และทบทวนยุทธศาสตร์เกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้มีทิศทางสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ขอขอบคุณ สมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย วิทยากร ผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่าน ที่จัดการเสวนาในวันนี้ และอยากให้รวบรวมความคิดเห็นส่งให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อนำข้อมูลไปจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ต่อไป

๓. สรุปการบรรยาย “การเป็นมหาอำนาจทางการเกษตรกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี” โดย นางสาวลดาวัลย์ คำภา กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การเกษตรของไทยมีความสำคัญในการเลี้ยงประชากรโลก สินค้าเกษตรของไทยมีความโดดเด่นและมีศักยภาพ ทั้งสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรแปรรูป เกษตรชีวภาพ เกษตรอัจฉริยะ และเกษตรปลอดภัย ที่มีการจัดการคุณภาพตามมาตรฐานความปลอดภัย เช่น GAP และเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

เมื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรไทย จากการวัดค่า RCA (Revealed Comparative Advantage) พบว่า ไทยมีสินค้าดาวรุ่ง ๒๖ กลุ่ม ดาวค้างฟ้า ๑๕๗ กลุ่ม และมีสินค้าหลุดไต่ที่แข่งขันไม่ได้ ๕๖ กลุ่ม เนื่องจากต้นทุนการผลิตของไทยสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านแรงงานและที่ดิน

อย่างไรก็ตาม ไทยมีความได้เปรียบจากปัจจัยการถือครองที่ดินต่อคนที่สูงกว่าเพื่อนบ้าน (ยกเว้นมาเลเซีย) ความชำนาญเฉพาะทางของครัวเรือนเกษตรกรไทยมีมากขึ้น (ต้นทุนต่ำลง) และขนาดของโรงงานแปรรูป ผู้ส่งออก และขนาดฟาร์มบางประเภท มีขนาดใหญ่ขึ้น (ต้นทุนต่ำลง) ข้อจำกัดในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของเกษตรไทย คือ สัดส่วนงบวิจัยเกษตรภาครัฐลดลงมาก และขาดนักวิจัยเก่งๆ รุ่นใหม่ นอกจากนี้ ไทยยังประสบปัญหาท้าทายทั้งภายในและภายนอกประเทศ ได้แก่

๑) ปัญหาท้าทายภายใน - เกษตรกรอายุมาก ไม่มีการปรับโครงสร้างการเจริญเติบโต ความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ต่อคนในภาคเกษตรกับนอกเกษตร ฐานทรัพยากรเกษตรลดลง ปัญหาการจัดการน้ำ

๒) ปัญหาท้าทายภายนอก - คู่แข่งใช้นโยบายการค้าเสรี ลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านวิจัยเพิ่มขึ้น และเริ่มใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การค้าโลกมีการกีดกันมากขึ้น และต้องมีมาตรฐานสากลของเอกชน ผู้บริโภคห่วงใยสุขภาพและความปลอดภัยของอาหารมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านภูมิอากาศ

ประเด็นปัญหาเหล่านี้ทำให้ภาคเกษตรไม่สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ และต้นทุนการผลิตสูง

เพื่อเตรียมพร้อมต่อแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรโลก การบริโภคสินค้าเกษตรและอาหารเพื่อสุขภาพ ในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะต้องดำเนินการยกระดับสินค้าเกษตร เพิ่มมูลค่า เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่ มีการปฏิรูประบบงานวิจัยด้านการเกษตร ส่งเสริมความรู้ให้แก่เกษตรกร ยกมาตรฐานสินค้าและการตรวจสอบย้อนกลับ

โดยสรุปทางออกในการพัฒนาภาคการเกษตรที่สำคัญ คือ การสนับสนุนการวิจัยและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้

- การพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่เพื่อนำมาปรับใช้ในแต่ละพื้นที่
- การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาคิดค้นนวัตกรรมใหม่ระหว่างรัฐ เอกชน และมหาวิทยาลัย

๔. สรุปการบรรยาย “ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีด้านการเกษตร” โดยนายพิบูลย์ เจียมอนุกุลกิจ นักวิชาการอิสระ

สภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีการเปิดเสรีของการเงิน มีสงครามการค้าด้านภาษี ภายใต้อิทธิพลของทรัมป์ และการค้าเสรี จึงจำเป็นต้องจัดทำยุทธศาสตร์ขึ้นเพื่อเป็น “ทางเลือก” ที่ดีที่สุดสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ การพิจารณา “ทางเลือก” ของภาครัฐ (ในอุดมคติ) คือเพื่อให้ประชาชนอยู่ดี กินดี มีความสุข มากที่สุด โดยใช้งบประมาณที่ประหยัดที่สุด ในทางปฏิบัติแล้ว “ทางเลือก” (ยุทธศาสตร์) คือต้องเป็นไปได้ มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ เป็นที่ยอมรับของประชาชนและฝ่ายการเมือง

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี จัดทำขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๖๕ ซึ่งระบุให้รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย การจัดทำ การ

กำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมายและสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าว ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย

ข้อสังเกตคือ ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ไม่ปรากฏยุทธศาสตร์เกษตร ทั้ง ๆ ที่ภาคการเกษตรเกี่ยวข้องกับประชาชนกว่าร้อยละ ๖๐ ประเทศ แต่ยุทธศาสตร์ชาติกลับเปี่ยมไปด้วยวาทกรรม หรือศัพท์บัญญัติใหม่ ๆ อาทิ เกษตรอัจฉริยะ เกษตรอัตลักษณ์ เกษตรดิจิทัล โดยมีได้บ่งบอกถึงแนวทางว่าจะทำอะไร ทำเท่าไร ทำด้วยวิธีใด ใช้เวลาปฏิบัตินานเท่าไร เป้าหมายคืออะไร ใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากยุทธศาสตร์ และได้รับมากน้อยเพียงใด

ดังนั้น จึงมีความคิดเห็นว่า เป้าหมายยุทธศาสตร์ นอกจากต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๖๕ แล้ว ยังต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๐ ที่ระบุว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การจำกัดเสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้น ซึ่งต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ

การกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติไม่ได้ระบุเชิงปริมาณ ซึ่งไม่สอดคล้องในหลักการจัดทำเป้าหมาย ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อการตัดสินใจในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ และสัมพันธ์กับการใช้งบประมาณแผ่นดินที่สมเหตุสมผล รวมทั้งการประเมินผลของการดำเนินการ ดังนั้น จึงควรกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณด้วย

ตัวชี้วัดของการพัฒนาประเทศเพื่อให้ประชาชนกินดี อยู่ดี ที่ใช้ในปัจจุบัน คือ การวัดจากค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรือ GDP แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า GDP ของประเทศไทยโตขึ้น แต่เหตุใดจึงมีรายงานข่าวอยู่อย่างต่อเนื่องถึงภาวะฟืดเคืองของประชาชน ปัญหาการชำระหนี้ ปัญหาการว่างงาน การชะลอตัวของการบริโภค ระดับรายได้ที่กระจุกตัวในบางพื้นที่ และระดับราคาพืชผลการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ

มีคำถามว่า การพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจโดยวัดภาพรวมของ GDP สะท้อนถึงเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่จริงหรือไม่ นักเศรษฐศาสตร์มีความกังวลว่า การประเมินผลงานรัฐโดยดูจากการเติบโตของ GDP จะทำให้ผู้นำภาครัฐเข้าใจผิดว่าประชาชนได้รับผลดีจากการดำเนินงานของรัฐ แต่แท้จริงแล้วการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาจากกลุ่มธุรกิจรายใหญ่เพียงไม่กี่กลุ่ม ซึ่งไม่ได้สะท้อนถึงความฟืดเคืองของภาคประชาชน ประเทศไทยอาจติดกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) มีความเหลื่อมล้ำของรายได้มากขึ้น อัตราการว่างงานต่อปีไม่ได้สะท้อนถึงการว่างงานของเกษตรกรในช่วงนอกฤดูเพาะปลูก การประเมินรายได้เกษตรกรต่อคนต่อปีต่ำกว่ารายได้นอกภาคเกษตรถึงร้อยละ ๑๐.๖ รายได้เฉลี่ยต่อคนระหว่างจังหวัดที่รวยที่สุดและจนที่สุดต่างกันกว่า ๒๐ เท่า

เพื่อให้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีด้านการเกษตรมีความชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดีและเป็นรูปธรรม และใช้งบประมาณอย่างสอดคล้องโดยไม่เป็นการก่อหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น โดยไม่ก่อให้เกิดรายได้ จึงขอเสนอเป้าหมายด้านการเกษตรเชิงปริมาณ เพื่อให้ยุทธศาสตร์ชาติสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

- ควบคุมอัตราเงินเฟ้อไม่ให้เพิ่มขึ้นเกินร้อยละ ๑ ต่อปี
- รักษามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาการเกษตรกรรม
- GDP เกษตรมีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ
- รายได้เฉลี่ยต่อหัวของเกษตรกรไทยมีอัตราขยายตัวร้อยละ ๕ ต่อปี
- มูลค่าการส่งออกมีอัตราการขยายตัวร้อยละ ๘ ต่อปี

๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

- ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข คือ การมีรายได้เพิ่ม มีงานทำ มีความสามารถในการจับจ่ายใช้สอย
- บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติ ทุกระดับ ปราศจากโจรผู้ร้าย ปล้นชิงทรัพย์ การก่อการร้าย ประเด็นนี้จึงอยู่ที่ หากเศรษฐกิจดี ผู้คนมีงานทำ มีรายได้ โจรผู้ร้ายจะลดลง จึงควรต้องวัดที่ระดับการมีงานทำของประชากร หรือวัดที่อัตราการว่างงาน

๓) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเจริญเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- ขาดเป้าหมายที่เป็นสาระสำคัญในการดำรงชีพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ จึงควรเพิ่มเติมเป้าหมายการบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้ได้พื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นเป็น ๖๐ ล้านไร่ ในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ซึ่งจะเป็นพื้นที่ชลประทานที่มีศักยภาพในการเพาะปลูกทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง

ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเป็นมหาอำนาจทางการเกษตร ต้องให้ความสำคัญกับการผลิตและการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน และเชื่อมโยงไปสู่เวทีการค้าอาเซียนและการค้าโลก ด้วยกระบวนการผลิต แปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่ม ขยายผลผลิตทางการเกษตร สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผู้ซื้อที่หลากหลาย มีการบริหารให้เกิดความสมดุล เสริมสร้างความแข็งแกร่งของสหกรณ์ สถาบันเกษตรกร รู้วิธีผลิตตามความต้องการของลูกค้า มีเสรีภาพในการเลือกทำการเกษตรรูปแบบต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม และสามารถสร้างอำนาจการต่อรองทางการตลาดได้

๕. สรุปการเสวนาเรื่อง “ไทยจะเป็นมหาอำนาจทางการเกษตร (ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี) ได้อย่างไร

ผู้ดำเนินการเสวนา : นายอนันต์ ดาโลดม นายกสมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย

ผู้ร่วมเสวนา : - นายสุภรณ์ สังข์วรรณะ เกษตรกร

- ดร. ชรินทร์ ชลิตราพงศ์

คณะกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมอุตสาหกรรมทูนาไทย

- นายศักดิ์ชัย อุ้นจิตติกุล

รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย งานสถาบันอุตสาหกรรมเพื่อการเกษตร

- นายภูมิศักดิ์ ราศี

ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายระบบเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

นายอนันต์ ดาโลดม กล่าวนำเข้าสู่การเสวนาว่า ภาคการเกษตรเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือแผนปฏิบัติที่ภาครัฐจัดทำขึ้นน้อยมาก ภาคเกษตรที่เข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบายอาจไม่ใช่ภาคเกษตรที่เป็นตัวแทนโดยรวมของภาคการเกษตรอย่างแท้จริงและไม่ได้สะท้อนกับปัญหาที่แท้จริงในภาคการเกษตรส่วนต่าง ๆ จะเห็นได้เช่นเดียวกันในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ที่ไม่มียุทธศาสตร์เกษตรโดยเฉพาะ แต่กระจายอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ และขาดความชัดเจนว่า ภาคเกษตรของไทยจะไปในทิศทางใด พื้นที่เกษตรกรรมจะมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างไร จะมีคุณภาพชีวิต ฐานะความเป็นอยู่ ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น รวมทั้งการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเกษตรกรกับผู้ประกอบอาชีพในสาขาอื่น ๆ ได้อย่างไร ดังนั้น การเสวนาในวันนี้จึงเป็นโอกาสดีที่จะได้รับฟังและสะท้อนความเห็นของคนเกษตรอย่างแท้จริง โดยขอให้เกษตรกรได้ให้ความคิดเห็นก่อน

นายสุภรณ์ สังข์วรรณะ สะท้อนความเป็นจริงของภาคเกษตรในปัจจุบันว่า ลูกหลานเกษตรกรไม่กลับมาสู่ภาคเกษตร เกษตรกรรุ่นเก่าก็มีอายุเพิ่มขึ้น การขาดแคลนบุคลากรภาคเกษตรจะเพิ่มมากขึ้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็ทำงานแบบแยกส่วน ขาดข้อมูลที่จะส่งต่อไปยังเกษตรกรในพื้นที่ ระบบเกษตรอินทรีย์ที่รัฐสนับสนุนผลักดันให้เกษตรกรปลูกเป็นวิธีการเกษตรระบบหนึ่งที่รัฐควรสนับสนุน แต่ไม่ควรบังคับให้เกษตรกรต้องทำ เกษตรกรควรมีเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพโดยมีข้อมูลจากภาครัฐเป็นฐานสำคัญในการเลือกตัดสินใจของเกษตรกร

เกษตรกรบางกลุ่มปลูกพืชเศรษฐกิจ บางกลุ่มปลูกเพื่อเลี้ยงชีพ ภาครัฐจึงควรมีนโยบายสนับสนุนให้เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตตรงตามความเหมาะสมของพื้นที่และความต้องการของตลาด ให้คำแนะนำว่าทำอะไรจึงทำให้มีผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น และจัดหาแหล่งน้ำให้เกษตรกรมีใช้อย่างเพียงพอ ซึ่งจะจัดการในรูปแบบใดก็ได้ ไม่ใช่สร้างเขื่อนแต่เพียงอย่างเดียว โดยพื้นที่ ๑ ไร่ ควรมีน้ำใช้ ๑,๐๐๐ คิวบิกเมตร การคำนวณต้นทุนการผลิตนั้น ควรจะคำนวณต้นทุนต่อตัน ไม่ใช่ต่อไร่ เพื่อให้เกษตรกรสามารถกำหนดผลผลิตที่คุ้มทุนและยังรับได้ และสร้างความสามารถในการต่อรองกับผู้ซื้อได้อย่างยุติธรรม

รัฐบาลควรเป็นตัวกลางเพื่อให้มีการหารือร่วมกันในห่วงโซ่การผลิตและส่งออก โดยให้หารือเป็นรายพืชไป โดยเฉพาะการสนับสนุนเกษตรกรกลุ่มที่ยังไม่สามารถแข่งขันได้

อีกปัญหาหนึ่งของรัฐบาลคือ แม้ว่ารัฐได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติแล้ว แต่ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะสามารถสื่อสารไปยังกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือเกษตรกรให้เข้าใจตรงกันได้หรือไม่

ดร. ชนิษฐ์ ชลิตราพงศ์ ได้นำเสนอประสบการณ์ในภาคประมงว่า การผลิตและส่งออกทูน่าของไทย ประสบความสำเร็จได้จากการหารือและความร่วมมือกันของชาวประมงและเอกชนเพื่อและเปลี่ยนข้อมูลและกำหนดแผนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งเห็นว่าความสำเร็จซึ่งเกิดจากการหารือดำเนินการร่วมกันทั้งระบบของทูน่าในไทยนั้นน่าจะนำมาใช้ได้กับการจัดทำยุทธศาสตร์ของพืชแต่ละชนิด โดยรวบรวมเกษตรกร ผู้ผลิต ผู้ส่งออกมาทั้งระบบ เพื่อให้มีข้อมูลและระบบการบริหารจัดการได้ตรงตามต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความต้องการอาหารโดยรวมในโลกมีมากกว่าผลผลิตที่ปลูกได้ ผลผลิตที่ล้นตลาดเกิดจากการขาดการหารือประสานงานกันในช่วงโഴการผลิต ทั้งนี้ ต้องคัดเลือกผู้ที่อยู่ในห่วงโซ่การผลิตจริง ๆ มาร่วมหารือกัน โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรเป็นผู้สนับสนุน

ปัจจุบัน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังขาดข้อมูล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการกำหนดนโยบาย โดยการรวบรวมข้อมูลต้องมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ยุทธศาสตร์ประสบความสำเร็จ การหารือร่วมกันสามารถดำเนินการได้เองภายในกลุ่มของห่วงโซ่การผลิตโดยไม่ต้องรอรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ ให้มีข้อมูลมากำหนดการตัดสินใจ

การที่เกษตรกรจะมีอำนาจในการต่อรองได้นั้นจำเป็นต้องมีข้อมูลต้นทุนการผลิตและราคาขายสินค้าในตลาด โดยต้องมีนักเศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์ เกษตรกรในสหรัฐอเมริกาแลสหภาพยุโรปสามารถเข้าถึงข้อมูลด้านการตลาดได้จึงมีอำนาจในการต่อรอง ดังนั้น เกษตรกรในประเทศไทยต้องหารือกับโรงงานและผู้รับซื้อสินค้าเกษตรกร โดยมีรัฐเป็นตัวกลางและให้มีนักเศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์ ทั้งนี้ ปัจจุบันภาคการเกษตรยังขาดนักเศรษฐศาสตร์ที่จะเข้ามาช่วยวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล

นายอนันต์ ดาโลดม ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี นั้น ไม่ค่อยมีเนื้อหาด้านประมง และปศุสัตว์

นายศักดิ์ชัย อุณจิตติกุล ได้ให้ความเห็นว่า ที่ผ่านมานโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นโยบาย ๔.๐ เป็นเรื่องใหม่ของประเทศไทย แต่ยังไม่นำไปปฏิบัติได้ไม่เต็มที่ ประเทศไทยมีภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการเกษตร แต่เกษตรกรเป็นเกษตรกรรายย่อย ที่ผ่านมากเกษตรกรถูกละเลยให้ทำการเกษตรตามรูปแบบของตนเอง ขาดความรู้ แหล่งทุน เทคโนโลยี และไม่มีระบบบริหารจัดการ ซึ่งควรต้องเปลี่ยนแปลง มีการนำเทคโนโลยีการเกษตรมาใช้ แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเป้าหมายสร้าง Young Smart Farmer สนับสนุนให้คนรุ่นใหม่อายุต่ำกว่า ๔๕ ปี ที่สนใจด้านการเกษตรจำนวน ๑๒,๐๐๐ คน เป็นเกษตรกรต้นแบบ โดยสนับสนุนเทคโนโลยี การแปรรูป และการตลาด โดยควรดำเนินการแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยมีการหารือกันทั้งในเรื่องของปัญหาและการหาทางออกร่วมกัน

นอกจากนี้ โลกได้เปลี่ยนไปสู่ Digital Platform แล้ว ระบบออนไลน์เพิ่มบทบาทให้เกษตรกรขายผลิตภัณฑ์ได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านคนกลางในการตลาด รัฐบาลได้จัดให้มีอินเทอร์เน็ตทุกหมู่บ้าน เกษตรกรไทยต้องปรับตัวให้ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งปรับตัวรองรับกับสภาวะการค้าเสรี การลดกำแพงภาษีสินค้าเกษตรจากจีนจะทำให้สินค้าจากจีนเข้ามาในไทยมากขึ้น เกษตรกรจึงต้องปรับตัวให้มีสินค้าที่ประเทศจีนไม่มีหรือสินค้าที่แข่งขันได้

นายภูมิศักดิ์ ราสี ได้ให้ความเห็นว่า การกระจายรายได้ให้ผู้ผลิตสินค้าตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ จำเป็นต้องมีการหารือกันว่าจะผลิตอะไร อย่างไร เพื่อให้กระจายรายได้ได้อย่างลงตัว Big Data เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการผลิต กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำข้อมูล Agri Map และ Zoning ซึ่งเป็นองค์ความรู้ด้านการผลิตและแปรรูป นอกจากนี้ ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำ คณะกรรมการน้ำแห่งชาติ (กรมชลประทาน) ตั้งงบประมาณกว่าแสนล้านบาทเพื่อดำเนินการ สำหรับข้อมูลห่วงโซ่การผลิต ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ทำงานร่วมกับกระทรวงพาณิชย์เพื่อขอข้อมูลด้านการตลาด

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้รับงบประมาณ ๖ แสนล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๒๐ ของงบประมาณทั้งหมด เพื่อดำเนินการสนับสนุนด้านการเกษตร เช่น การให้สินเชื่อเกษตรกร ทุนวิจัยด้านการเกษตร การเพิ่มมูลค่าและคุณภาพสินค้าเกษตรโดยใช้นวัตกรรม เป็นต้น ตามแผนยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้ยึดโยงกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี หากเกษตรกรมีปัญหาใด ๆ สามารถส่งข้อมูลไปยังศูนย์ดำรงธรรมเพื่อให้รัฐบาลได้รับทราบและช่วยแก้ปัญหาต่อไป

๕. ข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุม

๑) การเกษตรในประเทศไทยยังต้องพึ่งพาน้ำฝน การเกษตรในเขตน้ำฝนจึงมีผลผลิตต่ำ ชลประทานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเพียงร้อยละ ๓ เท่านั้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการเกษตร การบริหารจัดการน้ำมีได้หมายถึงการมีระบบชลประทานเท่านั้น แต่รวมถึงการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ของเกษตรกร เช่น การเจาะบ่อน้ำบาดาล เป็นต้น

๒) การวิจัยด้านการเกษตรของไทย นอกจากการจัดงบประมาณที่เหมาะสมแล้ว ยังต้องเน้นคุณภาพงานวิจัยให้สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

๓) เกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้น้อย เนื่องจากการใช้พื้นที่ไม่เต็มประสิทธิภาพ ยังต้องอาศัยน้ำฝน และมีการถือครองพื้นที่น้อย ดังนั้นจึงควรมีนโยบายสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ให้สูงขึ้น มีคุณภาพ และมาตรฐานตามความต้องการของตลาด ต้นทุนต่ำ สามารถแข่งขันได้ มากกว่าการเพิ่มผลผลิตโดยการขยายพื้นที่เพาะปลูก

๔) การเพิ่มวงเงินกู้ยืมแก่เกษตรกรอาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากเกษตรกรบางรายอาจกู้เงินเต็มวงเงินแล้ว

๕) ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ไม่ได้พูดถึงพื้นฐานที่ทำให้เกิดผลดีต่อภาคเกษตร เพียงแต่แจกแจงรูปแบบการผลิตเท่านั้น เช่น เกษตรอัตลักษณ์, เกษตรปลอดภัย, เกษตรชีวภาพ, เกษตรอัจฉริยะ, เกษตรดิจิทัล ฯลฯ ซึ่งรูปแบบเหล่านี้ คือ ทางเลือกของเกษตรกรที่เป็นไปได้ด้วยความสมัครใจ โดยรัฐสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น

๖) ขอให้ยุทธศาสตร์ชาติกล่าวถึงการสนับสนุนให้มีวิธีการกำจัดศัตรูพืชที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะวิธีที่ใช้กับศัตรูพืชที่กำจัดได้ยากและมีผลเสียหายมาก เช่น แมลงวันทอง

๗) เกษตรจังหวัดอุทัยธานีได้ให้ข้อมูลว่า เกษตรจังหวัดอุทัยธานีมีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาเกษตรระดับจังหวัด ซึ่งมีผู้แทนจากราชการทุกหน่วยและภาคเอกชน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานและเกษตรจังหวัดเป็นเลขานุการ เกษตรตำบลและเกษตรอำเภอจะรวบรวมปัญหาของเกษตรกรมาประชุมหารือเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา

๖. ข้อเสนอแนะ

สมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย ได้รวบรวมเนื้อหาข้อมูลและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุมเสวนาเรื่อง “ไทยจะเป็นมหาอำนาจทางการเกษตร (ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี) ได้อย่างไร” ดังนี้

ข้อคิดเห็นร่วม

- ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ไม่ปรากฏยุทธศาสตร์ด้านเกษตรโดยเฉพาะ และมีได้บ่งบอกถึงเป้าหมายทางการเกษตรที่ชัดเจนว่าคืออะไร และใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากยุทธศาสตร์มากนักน้อยเพียงใด
- รูปแบบการกำหนดทิศทางการแข่งขันทางการเกษตรเน้นการสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ เกษตรอัตลักษณ์ เกษตรอัจฉริยะ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรเพียงบางกลุ่มเท่านั้น โดยอาจละเลยเกษตรกรกลุ่มที่สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมหรือไม่พร้อมที่จะเลือกรูปแบบการผลิตดังกล่าว
- แผนแม่บทในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ควรมีความชัดเจน นำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้งบประมาณที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเกษตรได้อย่างตรงจุด มีความเป็นธรรม

ไม่เลือกปฏิบัติ และนำประโยชน์สู่เกษตรกรที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศให้มีความกินดี อยู่ดี ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตรได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอ

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลและสถานภาพความเป็นจริงของปัญหาและโอกาสทางการเกษตร สมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย และผู้เข้าร่วมเสวนาขอเสนอ แนวทางปฏิบัติด้านการเกษตร เพื่อประกอบการพิจารณาบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติ ภายใต้แผนแม่บทของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ดังนี้

ควรกำหนดให้แผนปฏิบัติการทางการเกษตรมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ให้มีการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ และลดต้นทุนการผลิต มีความยั่งยืนในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีความปลอดภัย ไม่มีสารพิษตกค้าง มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีรูปลักษณ์และราคาของสินค้าตามความต้องการของตลาด มีการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจากภาคการเกษตรอย่างเป็นธรรม ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ โดยมีข้อเสนอแนวทางการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนี้

● ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

- ๑) สนับสนุนการวิจัยพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยี ควบคู่กับภูมิปัญญาชาวบ้าน บริหารจัดการให้งานวิจัยตรงกับความต้องการ ผลงานงานวิจัยที่มีคุณภาพ สามารถแก้ไขปัญหาการเกษตรได้ โดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนงานวิจัยอย่างเพียงพอและเหมาะสม
- ๒) มีการจัดทำฐานข้อมูล Big Data และปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลา มีคลังความรู้ทางด้านการเกษตร ข้อมูลเชิงเศรษฐศาสตร์ ตั้งแต่ต้นทุนต่อกิโลกรัม (ไม่ใช่ต้นทุนต่อไร่) ราคาซื้อขาย ราคาสินค้าในตลาดทั้งในไทยและต่างประเทศ ตลอดห่วงโซ่การผลิตและส่งออกภาคการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลให้เกษตรกรและผู้มีส่วนในการผลิตตลอดห่วงโซ่ได้รับข้อมูลที่ทันเวลาเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของพื้นที่และตลาด และเพิ่มอำนาจการต่อรองให้แก่เกษตรกรให้สามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม
- ๓) บริหารจัดการปริมาณสินค้าเกษตรไม่ให้เกิดภาวะล้นตลาดจนราคาตกต่ำ เช่น การกระจายการผลิตทั้งในและนอกฤดูปลูกเพื่อให้มีผลผลิตตลอดปี มีการวิเคราะห์ข้อมูลการตลาด
- ๔) การให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพืชปลูก โดยเฉพาะไม้ยืนต้น เช่น ผลไม้ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน แนวนโยบายการบริหารจัดการต้องมั่นใจว่าไม่มีผลกระทบระยะยาว
- ๕) การกำหนดมาตรการการนำเข้าสินค้าเกษตร ต้องปกป้องสินค้าชนิดเดียวกันในประเทศไม่ให้เกิดผลกระทบ ทั้งนี้ มาตรการกักกวดแลการนำเข้าต้องไม่ละเมิดต่อข้อตกลงทางการค้า แต่อาจใช้มาตรการอื่น เช่น ต้องเข้มงวดในมาตรการป้องกันโรค-แมลงศัตรูพืชจากสินค้านำเข้า ป้องกันการลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตร เป็นต้น

● ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

- ๑) สนับสนุนการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบ Smart Farmer เพื่อสร้างเกษตรกรคนรุ่นใหม่ ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิต มีความรู้ด้านการตลาด และสามารถพัฒนาตนเองให้ทันสมัยตลอดเวลา แต่ทั้งนี้รวมถึงเกษตรกรสูงวัยที่มีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงด้วย โดยไม่ละเลยการสนับสนุนเกษตรกรกลุ่มที่ยังไม่มีความพร้อม หรือเลือกที่จะทำการผลิตในรูปแบบที่ตนถนัด
- ๒) สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา ในการพัฒนาคิดค้นนวัตกรรมทางการเกษตรใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเกษตรของประเทศ
- ๓) จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรทั่วประเทศ พร้อมทั้งปรับปรุงให้ทันสมัย เพื่อใช้ในการวางแผนการผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญ ๆ ของประเทศ และใช้ในมาตรการช่วยเหลือในกรณีเกิดภัยพิบัติ โดยเป็นฐานข้อมูลเดียวกันของทุกหน่วยงาน

๔) สนับสนุนให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีการกำกับดูแลราคาเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรให้เกิดความเป็นธรรม

● ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเจริญเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๑) บริหารจัดการน้ำ เพื่อให้มีแหล่งน้ำที่เกษตรกรนำมาใช้ในไร่นาอย่างเพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดทั้งปี

๒) การกำหนดปรับปรุงแผนปฏิบัติตามข้อเสนอดังกล่าว ควรมีการประชุมหารือร่วมกันทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน เกษตรกร สถาบันการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอย่างแท้จริงตลอดห่วงโซ่การผลิตและส่งออก เพื่อให้ภาครัฐได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนทุกด้าน ก่อนที่จะใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นคู่มือในการบริหารประเทศต่อไป

๓) การก่อสร้างและปรับปรุงถนนในชนบท เชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้านต่อหมู่บ้านภายในตำบล ระหว่างตำบลถึงอำเภอ ระหว่างอำเภอถึงถนนสายหลักที่ถูกละเลย การก่อสร้างไม่ได้คุณภาพ ถนนส่วนใหญ่ยังเป็นถนนดิน ถนนลูกรัง เป็นอุปสรรคต่อการสัญจรไปมาของประชาชน นักเรียน การขนส่งสินค้าเกษตร การนำของนักท่องเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในชนบท จำเป็นต้องมีแผนในการก่อสร้างและปรับปรุงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ
